

**Programa școlară pentru disciplina opțională
DEZVOLTAREA ABILITĂȚILOR DE VIAȚĂ**

(Curriculum la decizia școlii pentru clasele V-VIII)

Aprobată prin O.M.E.C.T.S. nr. 3960/3.05.2012

Notă de prezentare

Pentru a performa în societatea cunoașterii în secolul al XXI-lea, omul contemporan trebuie să manifeste comportamente și atitudini specifice unui set complex de abilități de viață. Volumul mare al informațiilor, schimbările rapide de pe piața muncii, diversitatea și bogăția ofertelor din toate domeniile de interes, pentru orice vârstă a existenței, solicită utilizarea gândirii critice, autocunoaștere, capacitatea de a lua decizii specifice unui stil de viață sănătos și unei conviețuiri armonioase.

În vederea adaptării la cerințele acestei societăți, învățământul românesc actual a preluat cele opt domenii de competență identificate de *Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți* (2006/962/EC): *Comunicare în limba maternă, Comunicare în limbi străine, Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii, Competența digitală, A învăța să înveți, Competențe sociale și civice, Inițiativă și antreprenoriat, Sensibilizare și exprimare culturală.*

Definite ca ansambluri de cunoștințe, deprinderi și atitudini, competențele cheie sunt disipate pe nivelul gimnazial, în mod aplicat, în 10-14 discipline care se studiază începând cu clasa a V-a. Configurate să construiască profilul de formare al omului capabil să aibă o viață împlinită, competențele solicită școala la crearea unui context educațional în care elevii să aplice cunoștințele și să exerseze deprinderile și atitudinile dobândite, astfel încât să conștientizeze relevanța acestora în rezolvarea problemelor din viața cotidiană. O disciplină care să constituie contextul unei abordări crosscurriculare a competențelor cheie, presupunând formarea elevilor pentru a rezolva probleme specifice celor din viața reală, se impune, așadar, ca necesară.

Disciplina opțională ”Dezvoltarea abilităților de viață”, având la bază paradigma comportamental-atitudinală ce face transferul achizițiilor dobândite în cadrul academic către viața reală, răspunde acestei nevoi prin abordarea pragmatică a conceptului *abilitate de viață* definit ca ***set de cunoștințe, comportamente, atitudini și performanțe necesare unei vieți de calitate în orice context psiho-social.*** Complementare competențelor ce ghidează sistemul nostru de învățământ, abilitățile de viață reprezintă, în formarea elevilor, puntea de legătură necesară pentru transpunerea performanțelor dobândite în școală, la condițiile specifice din realitate.

Ideea de fond a curriculumului este orientarea finalităților educației înspre dimensiunile fundamentale ale existenței umane (a fi, a ști, a face, a conviețui) care configurează în mod specific setul abilităților de care omul contemporan are nevoie pentru a lua deciziile potrivite împlinirii aspirațiilor la o viață de calitate.

Dimensiunile care configurează specificitatea disciplinei opționale *Dezvoltarea abilităților de viață* sunt: focalizarea activităților pe formarea comportamentelor adaptative, valorificarea/crearea unor situații de învățare care transpun elevii în viața reală și realizarea de conexiuni între competențele specifice disciplinelor din trunchiul comun și abilitățile de viață.

Principiile fundamentale care au orientat elaborarea programei sunt:

- **Principiul relevanței:** competențele și conținuturile sunt corelate cu nevoile reale de dezvoltare ale elevilor;
- **Principiul diversificării:** strategiile și situațiile de învățare sunt diversificate și adaptate specificului grupului de elevi;
- **Principiul transferului:** se realizează conexiuni între activitățile de învățare din cadrul formal și viața cotidiană.

Elaborat în cadrul proiectului *Metode inovative în formarea cadrelor didactice pentru dezvoltarea abilităților de viață ale elevilor*, cofinanțat prin Fondul Social European, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane (POS DRU), Axa prioritară 3, domeniul major de intervenție 1.3, implementat de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului în parteneriat cu Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, curriculumul opționalului este structurat modular, pe câte doi ani, corespunzător claselor V-VI și VII-VIII.

Abilitățile alese pentru a fi dezvoltate într-o oră pe săptămână au fost definite ca nevoi majore în educarea elevilor de către cele 1000 de cadre didactice de specialități diferite care au beneficiat de formare în cadrul acestui program.

Structura programei

Structura programei pentru disciplina școlară opțională *Dezvoltarea abilităților de viață* are următoarele componente:

- **Notă de prezentare** a scopului opționalului și a legislației specifice europene și naționale prin care se subliniază importanța disciplinei, principiile și valorile fundamentale, precum și particularitățile acesteia;
- **Competențe generale** corelate cu domeniile de competențe cheie;
- **Valori și atitudini** implicate de abilitățile generale și specifice;
- **Competențe specifice și conținuturi asociate** acestora, care propun elemente derivate din caracteristicile educaționale ale disciplinei;
- **Sugestii metodologice**, cu rolul de a orienta profesorii în implementarea acestei programe pentru realizarea activităților de predare – învățare – evaluare în concordanță cu valorile, atitudinile și competențele prevăzute de programă.

Competențe generale

- 1) Afirmarea pozitivă a abilităților de autocunoaștere;
- 2) Adoptarea unui stil de viață sănătos și proactiv în relație cu sine, cu ceilalți, cu mediul;
- 3) Utilizarea constructivă a abilităților de interrelaționare;
- 4) Aplicarea conștientă a abilităților de gestiune a cunoașterii.

Valori și atitudini

- Orientarea spre o viață de calitate;
- Respect față de sine și față de ceilalți;
- Valorizarea comunicării și a relațiilor interpersonale;
- Adaptare și deschidere față de schimbare;
- Valorificare critică a informațiilor;
- Aprecierea unicității fiecăruia;
- Flexibilitate și responsabilitate pentru propriile decizii;
- Autonomie în gândire;
- Participare la viața socială și a comunității;
- Acceptare a diferențelor și a diversității;
- Responsabilitate civică și profesională.

Competențe specifice și conținuturi asociate

Clasele a V-a și a VI-a

1. Afirmarea pozitivă a abilităților de autocunoaștere

Competențe specifice	Conținuturi asociate
1.1. Identifică propriile emoții și ale celor din jurul său pe baza comportamentelor, limbajului, atitudinii, mimicii și pantomimicii 1.2. Exemplifică legătura dintre gânduri, emoții și comportament 1.3. Utilizează strategii de control emoțional	Abilități de gestionare a emoțiilor <ul style="list-style-type: none"> • Conduita emoțională expresivă (expresii emoționale, etichete verbale specifice, reacții fiziologice asociate trăirilor afective) • Relația gânduri – emoții – comportamente • Strategii de control emoțional
1.4. Se autoanalizează în vederea cunoașterii de sine 1.5. Explică rolul eșecului în dezvoltarea proprie și cunoașterea de sine 1.6. Exemplifică o serie de modalități concrete de dezvoltare a resurselor personale	Abilitatea de a avea încredere în sine <ul style="list-style-type: none"> • Puncte forte și limite personale • Greșeala – etapă normală, naturală și uneori necesară în dezvoltarea personală • Modalități de dezvoltare și valorificare a resurselor personale

2. Adoptarea unui stil de viață sănătos și proactiv în relație cu sine, cu ceilalți, cu mediul

Competențe specifice	Conținuturi asociate
<p>2.1. Analizează și evaluează relația dintre igiena personală și sănătate</p> <p>2.2. Își monitorizează programul zilnic și respectă regulile de igienă</p>	<p>Abilități de igienă personală</p> <ul style="list-style-type: none"> • Igiena personală. Reguli pe care le respectăm • Sănătate și igienă personală • Programul personal de igienă zilnică / săptămânală
<p>2.3. Explică opțiunile personale de nutriție</p> <p>2.4. Gestionează, benefic propriului organism, timpul de odihnă și mișcare</p>	<p>Abilități de adoptare a unui stil de viață sănătos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nutriția • Mișcarea și sănătatea • Odihna zilnică
<p>2.5. Identifică cauzele și interpretează efectele care pot deteriora calitatea mediului înconjurător</p> <p>2.6. Gestionează materialele care pot fi valorificate sau reciclate</p>	<p>Abilități de explorare ecologică a mediului</p> <ul style="list-style-type: none"> • Acțiunile umane și efectele nefaste asupra mediului • Reciclarea – o soluție pentru protejarea mediului
<p>2.7. Identifică legături observabile între confort/inconfort, securitate/pericole</p> <p>2.8. Elaborează proiecte de amenajare a camerei, locuinței care respectă regulile de siguranță</p>	<p>Abilități de îngrijire și realizare a siguranței locuinței</p> <ul style="list-style-type: none"> • Noțiuni elementare privind curățenia în spațiul personal • Sistemele de siguranță ale locuinței. Rolul și scopul lor • Reguli de bază pentru amenajarea spațiului personal
<p>2.9. Utilizează și manipulează corect aparatele cu care lucrează</p>	<p>Abilități tehnice</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aparatura casnică de la tehnică la electrotehnică • Aplicarea și respectarea normelor de utilizare în bune condiții a aparaturii tehnice

3. Utilizarea constructivă a abilităților de inter-relaționare

Competențe specifice	Conținuturi asociate
<p>3.1. Abordează comportamente nonverbale și paraverbale adecvate ascultării active</p> <p>3.2. Aplică regulile ascultării active în diverse contexte</p>	<p>Abilitatea de ascultare activă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ascultarea activă – elemente nonverbale și paraverbale • Adaptarea regulilor ascultării active la diverse contexte

<p>3.3. Construiește mesaje pertinente, coerente și convingătoare</p> <p>3.4. Utilizează regulile discursului argumentativ atunci când își exprimă opiniile</p>	<p>Abilitatea de persuasiune</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regulile unui discurs de argumentare a opiniilor personale • Tehnici de influențare a celorlalți
<p>3.5. Utilizează regulile lucrului în grup</p> <p>3.6. Rezolvă sarcinile, asumându-și rolurile</p>	<p>Abilitatea de lucru în echipă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organizarea lucrului în echipă • Asumarea rolurilor și a sarcinilor
<p>3.7. Aplică potrivit contextului tehnici de rezolvare a conflictelor</p>	<p>Abilitatea de rezolvare a conflictelor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tipuri de conflicte și sursele lor • Tehnici de rezolvare a conflictelor
<p>3.8. Recunoaște și acceptă diferențele interumane</p>	<p>Acceptarea diferențelor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stereotipuri. Prejudecăți. Comportamente discriminatorii • Identitate și alteritate
<p>3.9. Participă la activități ce au caracter de voluntariat</p>	<p>Voluntariatul</p> <ul style="list-style-type: none"> • Definiție. Caracteristici, reguli, resurse • Activități de voluntariat

4. Aplicarea conștientă a abilităților de gestiune a cunoașterii

Competențe specifice	Conținuturi asociate
<p>4.1. Identifică stiluri de învățare. Utilizează reguli de ergonomie a învățării</p> <p>4.2. Aplică tehnici de învățare eficientă</p>	<p>Abilitatea de învățare independentă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stiluri de învățare. Organizarea spațiului de învățare • Tehnici de învățare eficientă
<p>4.3. Stabilește obiective specifice, măsurabile, realiste, realizabile într-un timp dat</p>	<p>Abilitatea de planificare și organizare</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nevoi, dorințe, necesități • Formularea obiectivelor – etapa principală în planificarea personală
<p>4.4. Identifică informații relevante despre natura problemei, modalități de rezolvare, impact</p> <p>4.5. Stabilește un plan de rezolvare ținând cont de resursele personale, timp, metode și tehnici</p>	<p>Abilitatea de rezolvare a problemelor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Resurse utilizabile în rezolvarea de probleme • Strategii de rezolvare a problemelor

Clasele a VII-a și a VIII-a

1. Afirmarea pozitivă a abilităților de autocunoaștere

Competențe specifice	Conținuturi asociate
1.1. Valorifică experiențele personale	Abilitatea de a avea încredere în sine <ul style="list-style-type: none">• Valorificarea succesului• Gestionarea eșecului
1.2. Controlează stările emoționale proprii	Abilități de gestionare a emoțiilor <ul style="list-style-type: none">• Tehnici de gestionare a emoțiilor• Relația emoții – performanțe
1.3. Își evaluează comportamentul, resursele, posibilitățile în vederea rezolvării unor sarcini 1.4. Examinează corect situațiile luând decizii corespunzătoare 1.5. Prioritizează sarcinile în vederea eficientizării procesului de rezolvare a acestora	Abilitatea de asumare a responsabilităților <ul style="list-style-type: none">• Relația sarcini – competențe• Metode de organizare și prioritizare a sarcinilor• Standarde și indicatori de realizare a sarcinilor
1.6. Identifică situațiile stresante pentru propria persoană 1.7. Aplică strategii de prevenire și depășire a situațiilor stresante 1.8. Utilizează tehnici de relaxare în situații stresante	Abilitatea de gestionare a stresului <ul style="list-style-type: none">• Reacțiile fiziologice ale organismului în prezența factorilor de stres• Tehnici de relaxare• Strategii de prevenire și depășire a situațiilor stresante

2. Adoptarea unui stil de viață sănătos și proactiv în relație cu sine, cu ceilalți, cu mediul

Competențe specifice	Conținuturi asociate
2.1. Alege conștient modalități adecvate de asigurare a igienei personale 2.2. Evită riscurile implicate de încălcarea normelor de igienă	Abilități de igienă personală <ul style="list-style-type: none">• Modalități de asigurare a igienei personale• Riscurile implicate de încălcarea normelor de igienă personală

<p>2.3. Alege și consumă alimentele necesare unei bune dezvoltări a organismului în funcție de valoarea lor nutrițională</p>	<p>Abilități de adoptare a unui stil de viață sănătos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Surse de procurare a alimentelor • Valoarea nutrițională a alimentelor • Beneficiile alimentației sănătoase. Riscurile alimentației nesănătoase
<p>2.4. Adoptă un comportament ecologic în relație cu mediul 2.5. Optează pentru activități de explorare a mediului înconjurător</p>	<p>Abilități de explorare ecologică a mediului</p> <ul style="list-style-type: none"> • Conduita umană și mediul • Drepturi și responsabilități ale omului în relație cu mediul • Influențele calității mediului asupra calității vieții omului
<p>2.6. Utilizează eficient și chibzuit rețelele de asigurare a confortului existențial</p>	<p>Abilități de îngrijire și realizare a siguranței locuinței</p> <ul style="list-style-type: none"> • Locuința și rețelele de asigurare a confortului existențial (apă, electricitate, căldură, cablu TV, internet, gaze)
<p>2.7. Utilizează și manipulează corect aparatele cu care lucrează</p>	<p>Abilități tehnice</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aparatura de la tehnică la electrotehnică • Aplicarea și respectarea normelor de utilizare în bune condiții a aparaturii tehnice
<p>2.8. Planifică și coordonează activități de antreprenariat 2.9. Identifică riscurile acțiunilor</p>	<p>Abilități antreprenoriale</p> <ul style="list-style-type: none"> • Întreprinzătorul și spiritul întreprinzător • Resursele unui întreprinzător • Risc și prevedere în acțiune

3. Utilizarea constructivă a abilităților de interrelaționare

Competențe specifice	Conținuturi asociate
<p>3.1. Aplică regulile ascultării active în diverse contexte</p>	<p>Abilitatea de ascultare activă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Roluri sau funcții ale ascultării active • Procesul de ascultare activă. Senzația. Interpretarea. Înțelegerea și răspunsul • Principii și reguli ale ascultării active

<p>3.2. Construiește mesaje pertinente, coerente și convingătoare</p>	<p>Abilitatea de comunicare persuasivă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Persuasiunea în mesajele verbale, nonverbale și paraverbale • Opinia de la ipoteză de discurs la părere nefondată informațional • Argumentul. Structură, relevanță, validare
<p>3.3. Construiește mesaje nonconflictuale, afirmându-și identitatea</p>	<p>Abilitatea de comunicare asertivă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Comunicarea asertivă. Delimitări conceptuale • Elemente verbale specifice comunicării asertive. Aserțiunea „Eu”. Referințele impersonale. • Elemente paraverbale specifice comunicării asertive. Tonul și intensitatea vocii • Elemente nonverbale specifice comunicării asertive. Contact vizual. Postura. Mimică • Componentele comunicării asertive. Refuzul cererilor. Solicitarea favorurilor și formularea de cereri. Exprimarea sentimentelor pozitive și negative. Inițierea, continuarea și încheierea unei conversații generale
<p>3.4. Utilizează negocierea ca modalitate de soluționare a divergențelor</p>	<p>Abilitatea de negociere</p> <ul style="list-style-type: none"> • Negocierea. Delimitări conceptuale. Contexte implicate • Metode, tehnici și strategii de negociere
<p>3.5. Își adaptează comportamentul la rolul și regulile de lucru din echipă</p>	<p>Abilitatea de lucru în echipă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Roluri și sarcini în echipă • Organizarea și planificarea lucrului în echipă • Leadershipul și managementul grupului
<p>3.6. Aplică adecvat strategii și tehnici de gestionare a conflictului</p>	<p>Abilitatea de rezolvare a conflictelor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Conflictul. Context și cauze • Strategii și tehnici de gestionare și rezolvare a conflictelor
<p>3.7. Comunică deschis și respectuos cu persoane aparținând altor etnii, culte religioase etc.</p>	<p>Acceptarea diferențelor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valori. Credințe. Religii. Mentalități. Culturi • Toleranța. Respectul. Acceptarea

3.8. Participă la acțiuni de voluntariat potrivite propriilor competențe	Voluntariatul <ul style="list-style-type: none"> • Voluntariat. Tipuri de voluntariat • Drepturile și responsabilitățile voluntarului. Cadrul legal
--	--

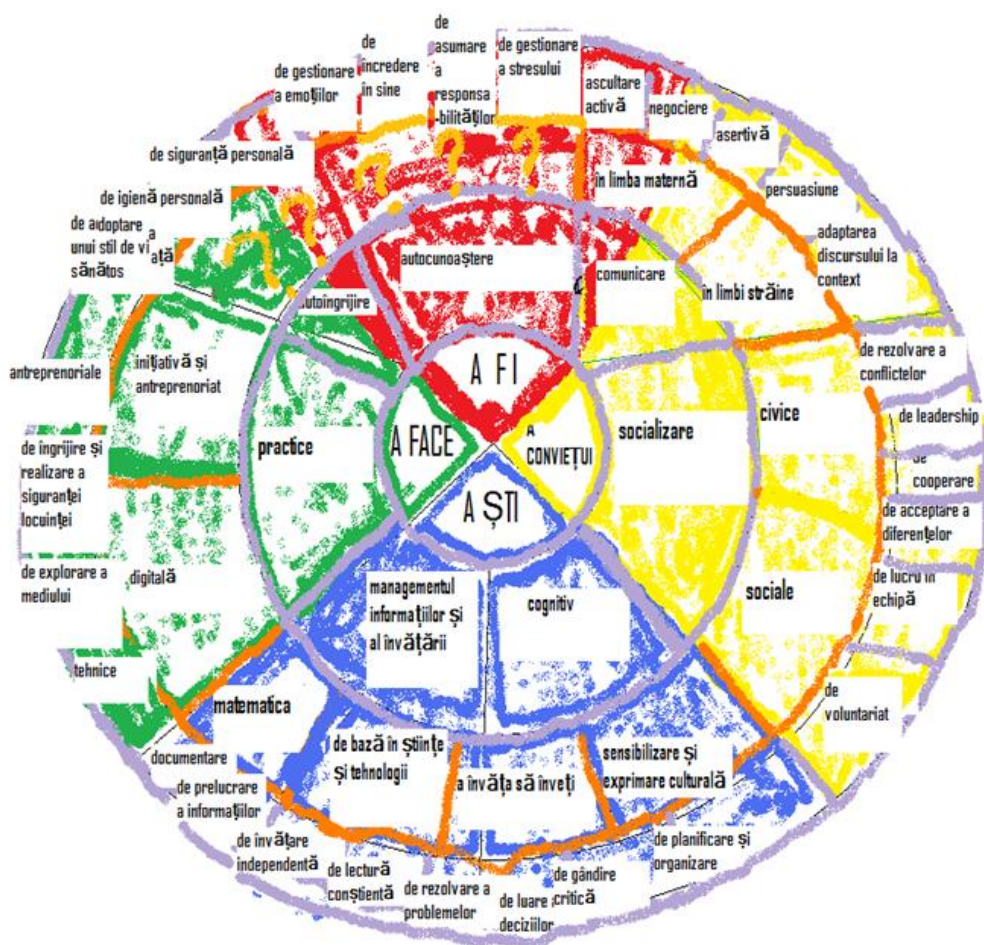
4. Aplicarea conștientă a abilităților de gestiune a cunoașterii

Competențe specifice	Conținuturi asociate
4.1. Analizează critic situațiile, opiniile, stabilind cauzele și efectele, imaginând soluții, stabilind concluzii	Abilitatea de gândire critică <ul style="list-style-type: none"> • Procesul gândirii critice • Analiză. Raționament. Evaluare. Soluționarea problemei. Luarea deciziei
4.2. Identifică stilurile de învățare 4.3. Aplică tehnici de învățare eficiente	Abilitatea de învățare independentă <ul style="list-style-type: none"> • Stiluri de învățare • Organizarea spațiului de învățare • Tehnici de învățare eficiente
4.4. Utilizează metode și tehnici eficiente de organizare și planificare 4.5. Stabilește indicatorii observabili și măsurabili ai progresului efectuat în îndeplinirea obiectivelor	Abilitatea de planificare și organizare <ul style="list-style-type: none"> • Planul de acțiune. Resurse. Activități. Indicatori de progres • Rezultate. Evaluare
4.6. Identifică natura problemei, modalități de rezolvare, impact 4.7. Stabilește un plan de rezolvare ținând cont de resursele personale, timp, metode și tehnici	Abilitatea de rezolvare a problemelor <ul style="list-style-type: none"> • Resurse utilizabile în rezolvarea de probleme • Strategii de rezolvare a problemelor
4.8. Gestionează conștient și asumat procesul luării deciziilor	Abilitatea de luare a deciziilor <ul style="list-style-type: none"> • Luarea deciziilor. Definiție. Context. Proces • Stiluri decizionale • Strategii decizionale

Sugestii metodologice

Premisa abordării didactice a abilităților de viață este crearea unui raport de complementaritate între **educația nonformală și educația formală** atât sub aspectul conținutului, cât și sub aspectul modalităților și formelor de realizare.

În ceea ce privește conținuturile, complementaritatea competențe – abilități de viață asigură cadrul optării pentru acest program de formare de către toate cadrele didactice. În esență, cursul exploatează în mod direct sau în mod indirect cunoștințe dobândite de elevi la toate disciplinele din trunchiul comun, creând oportunitatea corelării acestora în vederea manifestării lor prin comportamente și atitudini la nivel de performanță, în viața reală. Această relație este reprezentată în discheta de mai jos, care permite, identificarea corespondențelor între cele opt competențe cheie, abilitățile generale și cele specifice:

Discheta "Competențe – Abilități de viață"

Discheta sintetizează simbolic treptele devenirii umane prin educație și formare:

1. Cercul din centru cuprinde cele patru dimensiuni ale existenței umane: a fi, a ști, a face, a conviețui.
2. Cercul al doilea dinspre centru cuprinde direcțiile generale de dezvoltare a abilităților de

viață.

3. Cercul al treilea este cel al competențelor cheie care stau la baza educației formale în școală.
4. Cercul al patrulea este cel al abilităților de viață necesare pentru a trăi o viață de calitate.

În viața reală, omul se manifestă continuu prin toate cele patru dimensiuni, rezolvând probleme care implică stăpânirea celor opt competențe cheie traduse prin abilități de viață.

Implicarea elevilor în programe de dezvoltare a abilităților de viață determină valorizarea competențelor dobândite în cadrul formal și înțelegerea finalităților educației.

Dezvoltarea abilităților de viață se realizează prin proiecte structurate pe algoritmul educației nonformale, care include următoarele etape:

1. **Identificarea nevoilor de dezvoltare ale elevilor:**

Cu ajutorul metodelor de investigare (observație, chestionar, interviu, etc.) profesorii pot descoperi nevoile reale ale elevilor privind dezvoltarea abilităților de viață cuprinse în programă.

2. **Crearea situațiilor de învățare destinate conștientizării nevoilor identificate:**

Proiectul dezvoltării abilităților trebuie asumat atât de profesor cât și de elevi. Implicați în situații de învățare prin care să se confrunte cu propriile nevoi, aceștia își vor manifesta dorința de a participa atât la proiectarea cât și la derularea activităților.

3. **Stabilirea obiectivelor operaționale ale activităților:**

Obiectivele trebuie să fie concrete/specifice, realiste, adaptate profilului și dinamicii clasei, bazate pe nevoile reale ale elevilor și să facă referire la indicatori stabiliți anterior.

4. **Proiectarea activităților:**

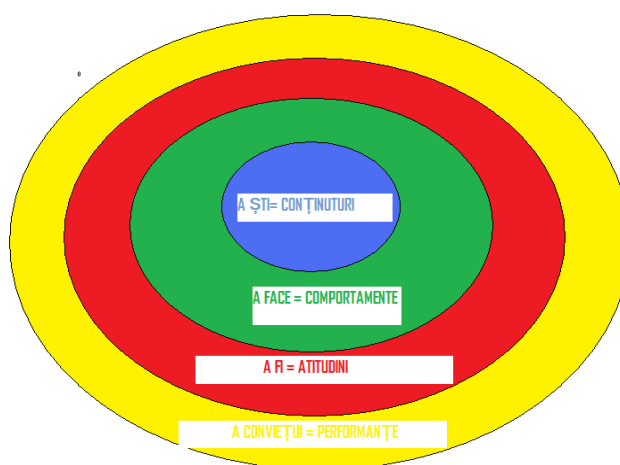
- **Pregătirea contextului:** Contextul fizic de învățare, indiferent că este sala de clasă, un alt spațiu din școală sau din afara ei, trebuie să fie sigur, pregătit și adaptat activităților ce urmează a fi implementate, să stimuleze procesul de învățare și să reflecte realitatea în care se manifestă abilitatea de viață;
- **Designul activităților:** trebuie să se muleze pe preferințele și stilurile de învățare ale elevilor, să ia în considerare așteptările, experiența anterioară și sugestiile participanților;
- **Alegerea metodelor:** Metodele folosite în cadrul procesului de formare trebuie să permită deopotrivă achiziția informațiilor, formarea comportamentelor și a atitudinilor și manifestarea performanțelor. Paleta opțiunilor trebuie să includă o gamă diversificată de metode și procese: *lucrul în echipă, lucrul individual, discuțiile de grup, brainstorming, jocurile, atelierele, jocul de rol, instruirea directă, simularea, investigația, studiul de caz, photovoice, animația socio-educativă, proiectul, vânătoarea de comori, origami, public speaking, cafeneaua publică, teatru forum, biblioteca vie, storytelling, debate, open space technology, writing theatre* etc.;
- **Asigurarea reflecției (debriefingului):** Elevii trebuie încurajați să reflecteze asupra

procesului lor de învățare;

- **Planificarea evaluării** : fiecărei activități trebuie să îi fie corelat un proces de evaluare/autoevaluare care să urmărească atingerea obiectivelor propuse.

5. **Înregistrarea rezultatelor**: Abilitățile dobândite în procesul de învățare trebuie să fie identificabile, măsurabile, să se muleze pe nevoile elevilor și să fie în concordanță cu obiectivele activităților.

Proiectele activităților de dezvoltare a abilităților de viață se realizează prin **definirea tuturor celor patru cercuri ale matricei comportamental-atitudinale**:

Matricea comportamental- atitudinală a abilităților de viață

Coordonatele configurative ale matricei abilităților sunt întrebările:

Cunoștințe (ce trebuie să știe elevul?)	Comportamente (ce trebuie să facă elevul?)	Atitudini (cum trebuie să se manifeste elevul?)	Performanțe (ce trebuie să știe să facă elevul?)

Performanța, în dezvoltarea abilităților de viață, implică acumularea cunoștințelor necesare afirmării comportamentelor pe baza cărora se modifică atitudinea, atingându-se prin punerea în relație a celor patru dimensiuni, în proiectul fiecărei activități.

Situațiile de învățare și strategiile de lucru trebuie să implice elevii în activități organizate în contexte diverse. Orele destinate cursului de dezvoltare a abilităților de viață trebuie modulate astfel încât să permită derularea activităților atât în spațiul școlii cât și în afara acesteia.

Pentru realizarea unui echilibru între activitățile organizate în mediu sigur și cele realizate în viața

reală, poate fi utilizată ca reper de proiectare următoarea schemă:

Pregătit	Mediul sigur		Spontan	
	Activități organizate într-un mediu sigur	Sarcini și roluri în mediu sigur		Situații Spontane
	Instruire de abilități de viață în viața reală			Utilizarea abilităților de viață în viața reală
	Viață reală			

Fiecare situație presupune următoarele:

1. ACTIVITĂȚI ORGANIZATE ÎN MEDIU SIGUR

- Toate activitățile sunt pregătite și conduse de către un adult competent.
- În cadrul acestor activități, indicațiile și regulile sunt clare.
- Copiii sunt supravegheați de adulți.
- Consecințele comportamentului copiilor sunt „doar” la nivel psihologic.

2. SARCINI ȘI ROLURI ÎNTR-UN MEDIU SIGUR

- Implicarea elevilor în „roluri de lucru și sarcini” care îi ajută să își asume responsabilități în mod mai natural.
- Asumarea rolurilor și îndeplinirea sarcinilor se realizează în mediul sigur sub monitorizarea directă sau indirectă a profesorului.

3. SITUAȚII SPONTANE ÎNTR-UN MEDIU SIGUR

- Utilizarea situațiilor spontane relevante pentru dezvoltarea abilităților de viață ce pot apărea la școală, în timpul orelor sau în pauze ca situații de învățare.

4. INSTRUIRE DE ABILITĂȚI DE VIAȚĂ ÎN VIAȚA REALĂ

- Utilizarea, în procesul de formare din cadrul curriculumului, a situațiilor de învățare din viața reală în care copiii pot interacționa cu oamenii „din afară” (neimplicați în instruire).
- Contextele de învățare din viața reală creează cadrul educației nonformale, oferind copiilor și tinerilor posibilitatea de a se manifesta spontan.

5. UTILIZAREA ABILITĂȚILOR DE VIAȚĂ ÎN VIAȚA REALĂ

- Scopul dezvoltării abilităților de viață îl reprezintă folosirea lor spontană în situații din

viața reală.

- La finalizarea unui program de instruire în domeniul abilităților de viață elevii folosesc abilitățile învățate în mod natural și sunt capabili să reflecteze asupra comportamentului lor și să învețe de pe urma acestei reflecții. Profesorul trebuie să identifice contexte ulterioare proiectului, care implică abilitățile formate, pentru afirmarea acestora în viața reală.

Evaluarea stadiului de dezvoltare a abilităților de viață

În cazul dezvoltării abilităților de viață, evaluarea are **caracter formativ, anticipativ**, nu se limitează doar la constatarea stadiului de dezvoltare. Ea oferă un feed-back constructiv participanților prin care informează asupra rezultatelor obținute și asupra a ceea ce urmează să fie făcut.

Ceea ce trebuie să-și propună cel care realizează evaluarea dezvoltării abilităților de viață nu este să raporteze acțiunile educative sau rezultatele obținute la un set de valori, mai mult sau mai puțin absolute, ci să ajungă “la o descriere suficient de sistematică pentru a putea percepe legături între diferite elemente și, în caz de nevoie, să acționeze asupra unora dintre ele pentru a modifica altele”. [UNESCO, *L'Eduteur et l'approche systemique*, apud. Cucos:375]

În acest areal **evaluarea** devine **participativă**. Utilizând metode de autoevaluare, de reflecție asupra procesului învățării, profesorul trebuie să ajute elevii să își evalueze înșiși progresul înregistrat în procesul de învățare. Implicarea elevilor în proces este cu atât mai necesară cu cât metodele nonformale generează contexte atipice de învățare care solicită atât explicitarea demersurilor pe care le implică prin prezentarea obiectivelor cât și debriefingul.

Metodele și instrumentele de evaluare trebuie adecvate contextelor și obiectivelor procesului de învățare, modulându-se atât cu educația formală cât și cu cea nonformală, astfel încât să permită măsurarea stadiului de dezvoltare a abilităților de viață. *Observarea sistematică a comportamentului celor formați, analiza de caz, jurnalul reflexiv, proiectul, portofoliul, jocul de rol* sunt câteva dintre metodele ce pot înregistra progresul, în aceste contexte de formare.

Cel mai exigent instrument de evaluare a progresului înregistrat de elevi, instrument care își diversifică permanent metodele de evaluare și care oferă școlii un feed-back continuu, rămâne, însă, viața reală. Pentru a asigura elevilor șansa la o viață de calitate și a primi feedbackul așteptat, școala trebuie să transfere competențele în abilități de viață, astfel încât toți să fie premianți ai concursului fără autori: ” Școala te pregătește pentru viață”.

Bibliografie selectivă

- Belciu, Mari-Elena, Demenenco, Daniela, Hinț, Simina ș.a. (2011). *Metode și instrumente pentru dezvoltarea abilităților de viață la clasă*. Editura Paralela 45, Pitești.

- Cucuș, C. (1996). *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași.
- Delors, J., *Comoara lăuntrică*. Raport pentru UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI, Editura Polirom Iași
- Joița, Elena (2006). *Instruirea constructivistă – o alternativă. Fundamente. Strategii*. Editura Aramis, București.
- Monteil, J.M. (1997). *Educație și formare*, Editura Polirom, Iași.
- Oprea, Crenguța (2003). *Pedagogie. Alternative metodologice interactive*. Editura Universității București, București.

Resurse cognitive și didactice utile susținerii cursului:

- Anghel, P. (2003). *Stiluri și metode de comunicare*. Editura Aramis București.
- Bloom, B. S. (1976). *Human characteristics and school learning*. McGraw-Hill.
- Cerghit, I., Radu, I.T. (1994). *Didactica*, Editura didactică și pedagogică. București.
- Ciofu, E., Ciofu, C. (1997). *Esențialul în pediatrie*. Editura Medicală Almatea.
- Corsaro, W.A. (2008). *Sociologia Copilariei*, International Book Access, Ediția a doua, Cluj Napoca.
- Cristea, S. (2002). *Dicționar de Pedagogie*. Editura Litera Educațional. Chișinău.
- Curteanu, D., Chivu, Iulia, Popa, I. (2005). *Ghidul trainerului*. Editura Irecson. Bucuresti.
- Elkind, D. (1998). *Teenagers in crisis: All grown up and no place to go*. Reading, MA: Perseus Books.
- Gardner, H. (1993). *Multiple Intelligences: The theory in Practice*. Perseus Books.
- Găișteanu, Mihaela. *Psihologia copilului*, suport de curs.
- Golu, P., Verza, E., Zlate, M. (1993). *Psihologia copilului*. Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Hart, L. (1983). *Human Brain and Human Learning*.
- Joița, Elena (2006). *Instruirea constructivistă - o alternativă. Fundamente. Strategii*. Editura ARAMIS. București
- Kovalik, Susan, Olsen, Karen (1994). *The Model – Integrated Thematic Instruction*. Books for Educators.
- Mișu, Silvia, Seuche, R., Șerbănescu, H. (2010). *100 de idei de educație nonformală*. București.
- Niculescu, Mariana (2000). *Formarea formatorilor*. Editura ALL EDUCAȚIONAL. București.
- Oprea, Crenguta (2003). *Pedagogie. Alternative metodologice interactive*. Editura Universității, București.
- Perkins, D.F. (2001). *Understanding Adolescence. The Tasks*. The Pennsylvania State University.
- Piaget, J. (1953). *The Origins of Intelligence in the Child*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Piaget, J. (1954). *The Construction of Reality in the Child*. New York: Basic Books.
- Piaget, J., Inhelder, B. (1969). *The Psychology of the Child*. New York: Basic Books.
- Schaffer, H. R. (2007). *Introducere în psihologia copilului*. Editura ASCR. Cluj-Napoca.
- Sion, G. (2007). *Psihologia vârstelor*. Editura Fundației România de Măine, Ediția a IV-a, București.
- Tripodi, T., Fellin, P., Epstein, I. (1986). *Social Program Evaluation*, Illinois: University of Michigan. F.E. Peacock Publishers.
- Turek, I. (2003). *Ključové kompetencie*.
- *** *Ghid de identificare și adresare a nevoilor emergente ale copiilor din România*. Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile. București, 2010

- ****Ghid metodologic pentru dezvoltarea deprinderilor de viață independentă*. World Learning. Programul Childnet, 2004
- *** *Ghidul animatorului*. Asociația Creativ. București, 2008
- *** *Legea Educației Naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare*
- ****Nevoi emergente ale copiilor din România. Studiu exploratoriu*. Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, București, 2010
- ****Nonformal Education Manual*, Peace Corps, 2004

Grupul de lucru pentru elaborarea programei

Mihaela STOICA, Elena Manuela VLASIE (coordonatori)

Gabriel Mareș, Monica Halaszi, Maricica Manole, Corina Mighiu, Mihaela Cârstea, Adriana Popescu, Dana Demenenco, Mari-Elena Belciu, Simina Hinț, Alis Pop, Luci Curta, Irina Ermolaev, Maria Borșan, Maria Lăcătuș.

Manager de proiect :

Anca- Denisa PETRACHE - Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului